
RESTAURAREA DRAPELULUI REGIMENTULUI DE JANDARMI PEDEȘTRI, MODEL 1922 – STUDIU DE CAZ

Aurora – Florentina Ilie*

Cuvinte cheie: *jandarmi, tehnică, restaurare, drapel, regiment.*

Keywords: *gendarme, technique, restoration, flag, regiment.*

Abstract

By presenting this flag we want to argue, the importance of restoration interventions made in time, to stop the degradation is thereby, contributing to the rescue of specifically military in charge invaluable historical legacy.

Restoration procedures and techniques used have not endangered the physical and informational integrity of this piece, methods used are reversible and nondestructive.

Data de 3 aprilie 1850 reprezintă momentul întemeierii *Jandarmeriei Române* când, printr-un afiș domnesc, domnitorul Grigore Alexandru Ghica a aprobat hotărârea Divanului Obștesc semnând „*Legiuirea pentru reformarea corpului Slujitorilor în jandarmi*” prin care a fost dat statut juridic „*armei jandarmeriei*” și s-au stabilit principiile de organizare și funcționare.

Legea prevedea că Regimentul de jandarmi din Moldova se împarte în două subdiviziuni, fiecare având ca zonă de responsabilitate șase ținuturi (județe). La fiecare ținut era repartizată câte o companie de jandarmi, la care se adăuga câte o companie la *Ispravnicia Iașului* și la *Poliția Capitalei*. Prin această lege se stabileau următoarele misiuni: privegherea siguranței publice, ținerea unei bune orânduiei și ducerea la îndeplinire a legilor.

În ceea ce privește executarea serviciului se prevedea că Jandarmeria execută un *serviciu ordinar* care se realizează zilnic, pe baza regulamentelor sale și un *serviciu extraordinar* pe care îl execută la solicitarea autorităților. Pentru executarea serviciului extraordinar se prevedea constituirea de *subunități mobile*.

În perioada domniei lui Alexandru Ioan Cuza Jandarmeria a trecut, la fel ca toate instituțiile Statului Național Modern Român, printr-un amplu proces de modernizare. Odată cu transformarea *Regimentului de jandarmi* în *Legiune de jandarmi* a început procesul de înlocuire treptată a *escadroanelor și companiilor de jandarmi*, cu *escadroane de dorobanți*, pe baza Ordonanței nr.896 din 20 iunie 1864.

Prin *Legea de Organizare a Puterii armate în România*, din noiembrie 1864, Jandarmeria este organizată pe principii noi fiind scoasă de sub administrația Ministerului de Interne și subordonată direct Ministerului de Război ca element component al *Armatei Permanente*.

* Expert restaurator textile, Muzeul Militar Național „Regele Ferdinand I” București.

Legea Jandarmeriei din 1850 și *Regulamentul Jandarmilor de Oraș* din anul 1865 au constituit principalele documente pe baza cărora și-a organizat și desfășurat activitatea Jandarmeria, iar în perioada următoare au fost documentele care au stat la baza elaborării de legi noi și regulamente. Perioada 1866-1877 se caracterizează prin transformări și modernizări esențiale privind organizarea, pregătirea și misiunile care revin jandarmeriei

¹.
În perioada 1850-1949 au existat patru categorii de jandarmi: *teritoriali*, *pedeștri*, *călări* și *rurali*; *jandarmii teritoriali* și *rurali* au avut fiecare *jandarmi călări*.

Jandarmi teritoriali erau cei din cadrul *Regimentului de Jandarmi din Moldova* înființat la data de 3/15 aprilie 1850, care aveau atribuțiile *dorobanților* din Țara Românească - trupe teritoriale, având funcții de pază și de poliție generală.

Pe 1/13 ianuarie 1866 jandarmii din Moldova devin *dorobanți*, pentru a se uniformiza sistemul militar din România. Cele trei județe din sudul Basarabiei (Cahul, Ismail și Belgrad) rămân cu câte un escadron de *jandarmi teritoriali*. După cedarea acestor județe Rusiei, în anul 1878, escadroanele vor forma *Regimentul de Călărași Permanenți*.

Jandarmii călări din Iași și din *București* sunt înființați în 1864, iar în martie 1908 aceștia vor forma *Regimentul de Escortă Regală*.

Cei mai „*longevivi*” jandarmi au fost cei *pedeștri* (*de oraș*) și cei *rurali*.

Jandarmii pedeștri au fost înființați în Iași și București în 1864, iar *jandarmii rurali* în data de 1/13 septembrie 1893, cele două specialități existând până la desființarea Jandarmeriei în anul 1949.

Jandarmii rurali aveau atribuțiile poliției rurale din prezent, dar mult sporite: jandarmii cercetau toate genurile de infracțiuni, țineau evidența tuturor rezerviștilor din mediul rural, contribuiau la mobilizarea acestora; în comunele rurale unde nu erau unități militare, șeful de post era și șef de garnizoană, datorită acestor atribuții.

Jandarmii pedeștri nu cercetau infracțiuni având doar atribuții de pază, menținere și restabilire a ordinii publice, precum jandarmii din prezent. Pe timp de război se formau plutoane, companii, batalioane și alte structuri de poliție militară, care erau atașate pe lângă marile unități ale Armatei. Poliția militară era formată, atât din militari în termen, subofițeri, ofițeri activi rurali și pedeștri, cât și din rezerviști care efectuaseră stagiul militar la „*arma jandarmeriei*”.

Aceste categorii de jandarmi nu au fost mereu subordonate aceleiași structuri. La data de 1/13 septembrie 1893 când se înființa *Inspectoratul General al Jandarmeriei Rurale* acesta era subordonat Ministerului de Interne.

Jandarmii călări și pedeștri din Iași și București erau subordonați *Corpului 4 de Armată* (escadronul și compania din Iași), respectiv *Corpului 2 de Armată* (divizionul și compania din București), așadar, Ministerului de Război. Din data de 1 iunie 1918 *Inspectoratul General al Jandarmeriei* se va subordona Ministerului de Război (Armata) fiind redenumit *Corpul de Jandarmi* luând în subordine și *jandarmii pedeștri*. Este prima dată când toți jandarmii sunt înglobați într-o singură structură.

¹ col (r.) Ioan ABUTNĂRIȚEI „*Istoria Jandarmeriei Române*”, Monitorul de Dorna, 14 Aprilie 2011.

Până în 1949 au mai urmat câteva reorganizări, mai importantă fiind cea din 1929 prin care *Corpul de Jandarmi* recapătă denumirea tradițională de *Inspectorat General* și trece din nou în subordinea Ministerului de Interne (numai *jandarmii rurali*). Indiferent dacă erau subordonați nemijlocit Ministerului de Interne sau Armatei, *jandarmii rurali* și *pedeștri* depindeau de amândouă structurile, în sensul că erau considerate „*arme militare*”, disciplina și instrucția erau controlate de Armată, iar atribuțiile de poliție de către Ministerul de Interne².

După *Revoluția Română din Decembrie 1989*, la 5 iulie 1990 apare *Comandamentul Trupelor de Jandarmi*, iar ulterior prin Legea nr.40 din 18 decembrie 1990 au fost legiferate structura și misiunile jandarmilor.

Drapelul prezentat în această lucrare a fost înmănat comandantului regimentului, la 09.05.1929, în curtea Palatului Cotroceni, de către Principele Nicolae, Mare Regent, în numele Regelui Mihai. El face parte din seria de drapele noi, executate după 1922, când s-au modificat simbolurile fixate pe drapele, în mod deosebit stema Regatului României, stabilită prin Legea din 23 iunie 1921³.

Colecția de drapele din Muzeul Militar Național „Regele Ferdinand I” este cea mai importantă colecție de acest gen din țară⁴. Întregul patrimoniu existent la Arsenalul Armatei a fost transferat Muzeului Militar Național care a început să funcționeze din 1919, dar care a primit statut juridic abia în anul 1923⁵.

Conform fișei de obiect este un „*drapel de mătase tricoloră, având în centru brodată stema țării, iar la colțuri cifra regelui Ferdinand I. Hampa este de lemn cu acvila și placa de bronz; are brățară de metal cu inscripția regimentului. De hampă este prinsă cravata drapelului. Are port drapel. Învelitoarea lipsă*”.

Proveniență: Primit de la Regimentul de Jandarmi, București, 1948.

Inscripții: pe placă: ONOARE și PATRIE – REG. JANDARMI PEDEȘTRI – BUCUREȘTI

Dimensiunile pânzei: L(h) = 80 cm; l = 110 cm.

Asupra acestui drapel au fost efectuate anterior intervenții de restaurare și conservare, constând în acoperirea cu tul de protecție din bumbac și consolidări cu fire din mătase, integrate cromatic. Tul-ul a fost cusut manual pe ambele fețe ale drapelului, în forme de romburi, iar pe margini a fost cusut cu tighel mecanic. În numeroase zone tul-ul a fost fixat cu aracet pe mătasea drapelului (FOTO. 1).

² Ana Maria Gheorghe „*Scurt istoric al structurilor de Jandarmerie din România*”, Vocea Vâlci, 31 martie 2017.

³ C. Moisil „*Stema României*”, București, 1931, p.20.

⁴ M. Radovici „*Drapelele de luptă ocrotite de Muzeul Militar Central – nesece izvor de educație patriotică*” în „*Studii și materiale de muzeografie și istorie militară*”, Muzeul Militar Central, nr.16, București, 1983, p.56.

⁵ *Fond documentar M.M.C., Div. I, 414, p.3, p.9.*

FOTO. 1

a) Ansamblu fața 1 și 2, înainte de restaurare

b) Detalii înainte de restaurare

Înainte de începerea restaurării drapelul prezenta mai multe degradări fizico-mecanice și chimice: depuneri de praf, șifonări, cutări, gonflări, găurirea și sfâșierea mătăsii în zonele de prindere pe hampă, tăieturi, lipsuri de material, rupturi, uzura mătăsii de la stema regală, deșirări și destrămări în zonele cu tăieturi de pe margini, alterarea adezivului cu care a fost lipit tul-ul pe mătase și pătarea acestor zone, fragilizarea mătăsii, deformarea materialului, pete de natură necunoscută, care existau încă înainte de a fi acoperit cu tul, pete de rugină pe mătasea albastră, în zonele de ținutire a drapelului pe hampă, deshidratarea mătăsii și a firelor din mătase din interiorul firelor metalice răsucite și ruperea lor, oxidarea firelor metalice argintii și aurii de la broderiile cifrurilor și ale stemelor regale de pe ambele fețe ale drapelului.

La baza producerii mișcărilor dimensionale, care reprezintă dilatările și contractările fibrelor textile, stă higroscopicitatea, una dintre principalele proprietăți ale materialelor de natură organică. Aceasta constă în absorbția și desorbția umidității din aer; acest proces continuu duce la deformarea pieselor textile, iar în cazul în care uscarea se produce lent, pot apărea efecte nedorite, cum ar fi cearcănele de umezeală, care, la rândul lor, pot favoriza apariția petelor de mucegai pe materialul textil. Efectele

degradării care apar și sunt vizibile sunt tocmai acele rupturi, găuri și sfâșieri în material, care fac să fie necesară restaurarea.

Înainte de începerea restaurării au fost efectuate probe de migrare ale culorilor și s-a constatat că niciuna dintre culorile drapelului sau de la stemele regale nu migrează. Au fost realizate fotografiile de ansamblu și detalii, care au scos în evidență degradările și intervențiile anterioare (FOTO. 2).

FOTO. 2

a) Ansamblu fața 1 și 2, după desfacerea tul-ului din bumbac

b) Detalii după desfacerea tul-ului din bumbac de pe suprafața drapelului

După ce a fost discutat tul-ul din bumbac de pe suprafața drapelului am trecut la desprăfuirea mătăsii prin periere ușoară. Pentru obținerea unei hidratări bune și pentru a putea acționa mecanic asupra suprafeței în timpul procesului de restaurare, mătasea a fost impregnată cu soluția de înmuiere formată din alcool etilic, glicerină și apă distilată, după care s-a efectuat clătirea cu apă distilată. Drapelul a fost întins pe masa de sticlă în vederea uscării și au fost schimbate colile de hârtie de filtru, surplusul de apă fiind absorbit rapid, prin presare ușoară.

Tratamentul de curățire a mătăsii a continuat cu aplicarea soluției din decoct de *Radix Saponariae* și apă distilată. S-a acționat mecanic asupra suprafeței insistând în zonele cu broderie din fire metalice, după care s-a efectuat o nouă clătire cu apă distilată până la eliminarea impurităților din profunzimea țesăturii și a broderiilor metalice. Operațiunea de curățire cu soluția din decoct de *Radix Saponariae* s-a efectuat și pe fața a doua a drapelului, urmată de clătirea cu apă distilată și apoi, la fel ca în etapa anterioară, surplusul de apă a fost îndepărtat cu ajutorul hârtiei de filtru.

În urma tratamentului de curățire cu soluția din decoct de *Radix Saponariae*, mătasea drapelului s-a hidratat, capacitatea de absorbție a fibrelor a crescut, cutele și plierile puternice s-au estompat, drapelul a revenit la forma inițială, prin eliminarea, în mare parte, a deformărilor dimensionale, iar fibrele țesăturii din mătase s-au relaxat (FOTO. 3).

FOTO. 3

a) Ansamblu fața 1 și 2, în timpul restaurării

b) Detalii după aplicarea tratamentului de curățire a mătăsii cu soluție din decoct de *Radix Saponariae* și apă distilată

Au fost pregătite bucățile de tul, în vederea consolidării și protejării suprafeței mătăsii în zonele cu sfâșieri și rupturi. Am ales integrarea cromatică a tul-ului, pentru a păstra imaginea de ansamblu prin care să nu se estompeze culorile drapelului după

consolidare. Pentru vopsirea tul-ului și a firelor din borangic am utilizat coloranți de vopsire din clasa C, iar ca agent de nivelare am folosit acid acetic⁶ (FOTO. 4).

FOTO. 4

a) Ansamblu fața 1 și 2, după restaurare

b) Detalii după consolidarea drapelului cu tul integrat cromatic, în zonele cu degradări, de pe ambele fețe

⁶ S. Macri „Studiu asupra unor coloranți textili folosiți în procesul de restaurare” în „Cercetări de conservare și restaurare”, București, 1982, p.171.

Înainte de consolidare tul-ul a fost impregnat cu o soluție din C.M.C. și apă distilată, în vederea obținerii unei apretări, astfel evitând gonflările și șifonările ulterioare ce ar putea apărea după fixarea lui în zonele cu degradări.

Marginile tăieturilor au fost apropiate prin coasere în „x”, petrecând firul de borangic folosit, atât pe fața, cât și pe spatele mătăsii, la pas mediu conform fiecărei dimensiuni ale zonelor respective, tensionând firul suficient pentru a realiza apropierea marginilor. Oricât s-ar produce tensiuni în mătasea drapelului, marginile astfel apropiate nu s-ar putea suprapune tocmai datorită acestui punct de coasere. Tighelul dublu încrucișat este vizibil numai între marginile rupturilor din mătase, el fiind ascuns fețelor drapelului.

După fixarea tul-ului în zonele degradate de pe ambele fețe, drapelul a fost dimensionat respectând mărimile inițiale și a fost cusut pe margine cu fire din borangic integrate cromatic, iar la sfârșitul procesului de restaurare a fost prins numărul de inventar

Patrimoniul cultural cuprinde mărturiile fundamentale ale istoriei și civilizației umane, iar prin protejarea bunurilor culturale oamenii fac dovada înțelegerii valorilor și semnificațiilor pe care le reprezintă acestea. Ocrotirea patrimoniului a devenit o problemă care preocupă un număr tot mai mare de specialiști, instituții, organisme naționale și internaționale.

BIBLIOGRAFIE

- **ANDONIE, Corneliu, CRISTEA, Camelia** „Drapele” în „*Istoricul Muzeului Militar Național 1923-2003*”, Editura Total Publishing, București, 2003; „*Însemnele vexilologice folosite de armata română în Războiul pentru Independență 1877–1878 (drapele, stindarde, pavilioane, jaloane, fanioane, flamuri)* aflate în colecția Muzeului Militar Național”, în „*Buletinul Muzeului Militar Național „Regele Ferdinand I”*”, serie nouă, nr.7-8, București, 2010.
- **Col (r.) ABUTNĂRIȚEL, Ioan** „*Istoria Jandarmeriei Române*”, în „*Monitorul de Dorna*”, nr.246, Vatra Dornei, publicat: joi, 14 Aprilie 2011, 17:38.
- **GHEORGHE, Ana Maria** „*Scurt istoric al structurilor de Jandarmerie din România*”, în „*Vocea Vâlci*”, Râmnicu Vâlcea, publicat: 31 Martie 2017.
- **POTOCKI, A., VELCU, Anton D.** „*Catalogul colecțiilor: steaguri, stindarde, fanioane*”, mss., Biblioteca Muzeului Militar Național, București, 1931.
- **MACRI, Spiridonia** „*Studiu asupra unor coloranți textili folosiți în procesul de restaurare*” în „*Cercetări de conservare și restaurare*”, Editura M.N.I.R., București, 1982.
- **MOISIL, Constantin** „*Stema României*”, București, 1931.

- **MOLDOVEANU, Aurel** „*Conservarea preventivă a bunurilor culturale*”, Ministerul Culturii, Editura Museion, București, 1993.
- **Col. NĂSTUREL, P. V.** „*Steagul, stema română, însemnele domnesci, trofee*”, București, 1903.
- **RADOVICI, Maria** „*Drapelele de luptă ocrotite de Muzeul Militar Central – nesecat izvor de educație patriotică*” în „*Studii și materiale de muzeografie și istorie militară*”, Muzeul Militar Central, nr.16, București, 1983.
- **VELCU, Anton D.** „*Memorialul drapelelor oștirii române*” în „*Buletinul Muzeului Militar Național*”, nr.1, București, 1937; „*Steagurile României*” în „*Enciclopedia Română*”, vol. I, București, 1938.
- **Lect.univ.dr. BUCUR, Mirel-Vasile** „*Anuarul Asociației Conservatorilor și Restauratorilor din România (A.C.R.R.O.)*”, Nr.1, Editura „ASTRA Museum”, Sibiu, 2017 (publicație electronică).
- **ILIE, Aurora-Florentina** *Fișa de restaurare „Drapelul Regimentului de Jandarmi pedestri, model 1922”*, Arhiva Laboratorului de Conservare-Restaurare al Muzeului Militar Național „*Regele Ferdinand I*”, București, 2017.

Coordonare științifică: **dr. Corneliu Andonie** - profesor, muzeograf, specialist în domeniul drapelelor și decorațiilor militare, armament defensiv (armuri), harnașamente și mijloace de transport hipo, în arheologie medievală (bizantină), expert în bunuri arheologice și istorico-documentare al Ministerului Culturii și Patrimoniului Național, *Muzeul Militar Național „Regele Ferdinand I”*.

Investigații fizico-chimice: **ing. chim. Doina Cîrnu** - expert în restaurare-conservare metale, investigații fizico-chimice, Laboratorul de Conservare-Restaurare al *Muzeului Militar Național „Regele Ferdinand I”*.

Conservare: **ing. Gabriela Tuas** - expert conservator în bunuri de patrimoniu pe suport textil, papetar și artă plastică, Laboratorul de Conservare-Restaurare al *Muzeului Militar Național „Regele Ferdinand I”*, conservator Colecția Drapele.

Realizare fotografică: **Adrian Simionescu** - expert tehnoredactare și foto, Secția Documentare, *Muzeul Militar Național „Regele Ferdinand I”*.

Realizare grafică: **Adrian Ilie**

Traducere: **Gabriela Ilie.**